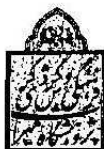

کودک، استعاره و شناخت

www.ketab.ir
سعیدہ شجاع رضوی

۱۴۰۰

سرشناسه	شجاع رضوی، سعیده، ۱۳۵۴ -
عنوان و نام پدیدآور	کودک، استعاره و شناخت/ سعیده شجاع رضوی؛ پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، مرکز معرفی فرهنگی.
مشخصات نشر	تهران: پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، ۱۴۰۰.
مشخصات قاعری	۱۵۲ ص.
شابک	۹۷۸-۶۰۰-۸۹۷۷-۸۵-۸
وضعیت فهرست نویسی	فیا
یادداشت	کتابنامه: ص. [۱۳۳] - ۱۳۹.
موضوع	استعاره - جنبه‌های روانشناسی Metaphor—Psychological aspects
	زبان آموزی Language acquisition
	شناخت در کودکان Cognition in children
	کودکان - ارتباط با دیگران Interpersonal communication in children
شناسه افزوده	پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری، مرکز معرفی فرهنگی
شناسه افزوده	پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری
شناسه افزوده	Tourism & Research Institute of Cultural Heritage
رده بندی کنگره	PN ۲۲۸
رده بندی دیویی	۸۰۸/۰۰۱۹
شماره کتابشناسی ملی	۸۵۴۳۰۴۷

مرکز معرفی فرهنگی

کودک، استعاره و شناخت

تألیف: دکتر سعیده شجاع رضوی

ویراستار ادبی: دکتر پونه مصطفوی

طرح و اجرا: خسرو نوروززاده چگینی

چاپ و صحافی: انتشارات نوربخش

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

چاپ اول: ۱۴۰۰

قیمت: ۵۰۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۸۹۷۷-۸۵-۸

ناشر: پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

تمام حقوق برای ناشر محفوظ است.

نشانی: تهران، خیابان امام خمینی، ابتدای خیابان سی تیر، پژوهشگاه میراث فرهنگی و گردشگری

دورنگار: ۰۲۱-۶۶۷۳۶۷۸۸

تلفن: ۰۲۱-۶۶۷۳۶۴۵۲

رایانامه: ccp@richt.ir

تارنما: www.richt.ir

فروشگاه الکترونیکی کتاب: richtbook.ir

فهرست مطالب

پیشگفتار..... ۹

مقدمه..... ۱۳

فصل اول: استعاره..... ۱۷

۱-۱- مقدمه..... ۱۷

۱-۲- استعاره از گذشته تا امروز..... ۱۷

۱-۳- علم شناخت از آغاز تا امروز..... ۲۸

۱-۴- استعاره از منظر شناخت..... ۳۱

۱-۴-۱- استعاره و زبان روزمره..... ۳۷

۱-۵- استعاره از منظر معنی‌شناسی شناختی..... ۴۶

۱-۶- استعاره از منظر روان‌شناسی شناختی..... ۵۱

۱-۶-۱- نظریه نورونی زبان و استعاره..... ۶۰

۱-۶-۲- درک استعاری کودک..... ۶۴

۱-۷- استعاره از منظر فرهنگ..... ۷۶

۱-۷-۱- بدن‌مندی..... ۸۲

۱-۸- معرفی پژوهش‌های درک و کاربرد عبارات استعاری..... ۹۳

پیشگفتار^۱

برخلاف تصور قدما استعاره^۲ فقط در اشعار و متون ادبی مشاهده نمی‌شود. گفتار روزمره ما که اغلب از آن غافلیم؛ دارای استعاره‌های متعددی است که نظام فکری و فرهنگی ما را شکل می‌دهد. آنچه کودکان از بدو زبان‌آموزی با آن مواجه‌اند، همین زبان روزمره است که اغلب دارای استعاره، مجاز، کنایه و سایر صنایع ادبی است. زبان شناسان شناختی معتقدند: استعاره نشانگر نظام فکری - فرهنگی و بیانگر نحوه مرادف انسان با جهان پیرامون است. وقتی استعاره‌ای را به کار می‌بریم، در واقع دو نظام تصویری را بر پایه شباهت هر محور جانشینی کلام به یکدیگر مرتبط می‌سازیم. این شیوه کلام از ابتدایی‌ترین مسائل روزمره تا عالی‌ترین و پیچیده‌ترین اندیشه‌های بشری را در برمی‌گیرد. ساختار استعاره و کاربرد آن از یکسو بر شناخت انسان از پدیده‌های طبیعی و جهان پیرامون تأثیر می‌گذارد و جهان را به گونه دیگری برای انسان معنا می‌کند، از سوی دیگر نظام فکری و مفهومی ذهن انسان را نظمی دوباره می‌بخشد. به عبارت دیگر شناخت انسان از محیط و چهارچوب ذهنی او بر پایه استعاره شکل می‌گیرد. کودک نیز از بدو زبان‌آموزی با این شناخت و با این تعامل شناختی روبرو است و بر همین اساس، بر پایه دانش اندک خود از محیط و واژگان، از نظام استعاری بهره می‌برد. اگرچه ممکن است استعاره‌های به کار برده کودک با استعاره‌های ما متفاوت باشد و بزرگسالان درصدد تصحیح

۱ با سپاس از راهنمایی‌های استاد مگرانقدردم دکتر بلقیس روشن

استعاره‌های به‌کاربرده‌ی کودک برآیند اما مهم، نظام تصویری و ساختار استعاری ذهن کودک است که مطابق ذهن بزرگسالان به ساخت استعاره می‌پردازد.

آنچه نگارنده را بر آن داشت تا به پژوهش حاضر بپردازد، درک استعاره‌های بدن‌مند و کاربرد آن توسط پسر ۲/۵ ساله او (یارا) بود که در آن سن قدری عجیب می‌نمود. با کمال تعجب مشاهده شد که عبارات استعاری را در گفتار خود به کار می‌برد و به خوبی این همانی‌های زبانی را درک می‌کند. او بسیار آگاهانه در توصیف این همانی‌ها شریک می‌شد و چون قید و بندهای زبانی را نیز چندان نمی‌دانست، اغلب دست به ساخت عبارات استعاری جالبی می‌زد. عبارات استعاری مانند: سبزِ برگِی، چاق مثل توپ و گاهی در کاربرد عبارات زبانی دچار اشتباهاتی می‌شد که در تفسیرش این همانی‌های استعاری جدیدی را به کار می‌برد. ریشه‌شناسی‌هایی که او در عالم کودکانه انجام می‌داد، همه برگرفته از درک استعاری او بود مثل:

- پلاستیک ذغاله

- نه مامان پلاستیک زباله

- نه پلاستیک ذغاله بین سیاهه

یا

- آب لبات چوبی

- نه مامان آب نبات چوبی

- نه با لبامون می‌خوریمش آب لبات چوبی بین آب هم می‌آد از دهنم!

از سوی دیگر، آشنایی با کتاب *استعاره‌هایی که با آن زندگی می‌کنیم*

(لیکاف و جانسون، ۱۹۸۰) نیز باعث شد تا این نتایج حاصل شود که اولاً

استعاره در ادبیات و آنچه ما استعاره می‌دانستیم، با استعاره در دانش شناختی متفاوت است که درباره آن به تفصیل توضیح داده خواهد شد، علاوه بر آن دانش زبانی کودک بر پایه درک استعاری شکل می‌گیرد و کلام روزمره ما و کودکان پر از استعاره‌هایی است که تا به حال به آن نیاندیشیده بودیم.

بر این اساس پرسش‌هایی برایم به وجود آمد و در صدد پاسخگویی با ابزار شناختی برآمدم. اینکه کودکان از چه سنی عبارات استعاری را درک می‌کنند؟ کودکان از چه سنی عبارات استعاری را به کار می‌برند؟ کدام عبارات استعاری پیش از همه، مورد استفاده کودکان قرار می‌گیرد؟ چگونه می‌توان درک و کاربرد عبارات استعاری را در کودکان سنجید؟ آیا پرسش نامه و شیوه پژوهشی در این زمینه موجود است؟

برای پاسخ به این پرسش‌ها مطالعاتی وسیع در زمینه استعاره و دانش شناختی صورت گرفت و پس از آن مصاحبه‌هایی با کودکان در سنین مختلف انجام شد در نهایت پایان‌نامه دوره دکترای اینجانب با عنوان «بررسی درک استعاری کودک از طریق استعاره‌های بدن‌مند در چهارچوب زبان‌شناسی فرهنگی - شناختی» نوشته شد. پس از آن نیز مطالعاتی بر روی کودکان دارای سندروم ویلیام و کودکان دوزبانه توسط نگارنده انجام شد و در نهایت به پروتکل زبانی در این زمینه برای کودکان دارای سندروم ویلیام منتهی شد. در کتاب حاضر سعی شد به منظور گردآوری اهم موضوعات آن‌چنان که در حوصله کتاب گنجد، پاره‌ای از آن مطالب آورده شود.